

UZAKTAN EĞİTİMİN ÖĞRENCİ MOTİVASYONU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Examination of Distance Education in Terms of Student Motivation

Ayşe ŞİMŞEK

Atatürk Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Doktora Öğrencisi

ayseece60@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1458-6068>

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	26.12.2021
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	03.03.2022
Sayfa Aralığı- <i>Page Range</i> :	51 - 76
Doi Numarası- <i>Doi Number</i> :	https://doi.org/10.31463/aicusbed.1047570

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

✓ iThenticate

UZAKTAN EĞİTİMİN ÖĞRENCİ MOTİVASYONU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Examination of Distance Education in Terms of Student Motivation

Ayşe ŞİMŞEK

Öz

Eğitim öğretim faaliyetlerinin destekleyici unsuru olarak kullanılmakta olan uzaktan eğitim, günümüzde alternatif bir eğitim metodu olarak da uygulamaya konulmuştur. Covid 19 salgını nedeniyle, ülkemizde okullarda yüz yüze gerçekleşen eğitime ara verilmiş, öğrencilere uzaktan eğitim vermeye başlanmıştır. Bu süreçte toplumsal olarak yaşanan değişimler, etkileşimler ve sıkıntılar eğitim alanında da kendini göstermiştir.

Uzaktan eğitimde üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri, öğrenci motivasyonunun sağlanmasıdır. Araştırmada, uzaktan eğitim alan bir öğrencinin bu süreçte yaşadıklarının, doğal ev ortamında derinlemesine, ayrıntılı ve bütüncül olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada, özel bir ortaokul kurumunda sekizinci sınıfa devam eden bir öğrencinin uzaktan eğitim gördüğü temel dersler gözlenmiştir. Gözlem sürecinin sonunda veri çeşitlemesi yapmak ve bulguların doğruluğundan emin olabilmek amacıyla öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada, ders boyunca yaşanan etkileşim biçimleri (öğrenci ile öğretmen arasındaki etkileşim, öğrencinin evdekilerle olan etkileşimi), bilişsel ve biçimsel yapılar incelenmiş; elde edilen veriler doğrultusunda uzaktan eğitim, öğrenci motivasyonu açısından değerlendirilmiştir. Araştırmada teknik sıkıntılar ile birlikte uzaktan eğitimin görüldüğü ev ortamındaki etkileşim sorunları nedeniyle öğrenci motivasyonunun bozulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu süreçte öğretmenin üslubu ve yaklaşımının da öğrencinin ders takibi ve dikkati üzerinde oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eğitimde etkileşim biçimleri, iletişim, öğrenci motivasyonu, sekizinci sınıf öğrencileri, uzaktan eğitim.

Abstract

Distance education, which is used as a supportive element of education and training activities, has been put into practice as an alternative education method today. Because of the Covid 19 epidemic, the face-to-face education at schools in Turkey was interrupted and distance education was started to be given to students. In this process, social changes, interactions and troubles also manifested itself in the field of education.

One of the most important issues to be emphasized in distance education is to provide student motivation. In the research, it was aimed to examine the experiences of the student who received distance education in this process in depth, detailed and

holistic in the natural home environment. For this reason, qualitative research method was preferred. In the study, basic lessons in which a student attending 8th grade in a private secondary school institution receive distance education were observed. At the end of the observation process, the student was interviewed to make data diversification and to ensure the accuracy of the findings. In the research, the interaction styles (the interaction between the student and the teacher, the student's interaction with the people at home), cognitive and formal structures were examined. In line with the data obtained, distance education was evaluated in terms of student motivation. In the research, it was determined that the motivation of the students deteriorated due to the interaction problems in the home environment where distance education is seen together with the technical difficulties. In addition, it was concluded that the style and approach of the teacher was very influential on the student's follow-up and attention.

Key Words: Forms of interaction in education, communication, student motivation, eighth grade students, distance education.

Giriş

Eğitim, beşikten mezara devam eden; bilgi, beceri ve anlayış edinme sürecidir. Bir ülkenin sahip olduğu en önemli değer olan insana yapacağı yatırım da eğitim olmalıdır. Çünkü insanın kendini geliştirebilmesi ancak eğitimle olmaktadır ve bilgi ile donatılmış bireyler sayesinde ülkeler ilerleyebilmektedir.

Ülkeler vatandaşlarına geleneksel eğitim yöntemlerinden daha nitelikli ve faydalı olabilecek bir eğitim imkânı sunabilmek ya da yüz yüze eğitimin gerçekleşemediği durumlarda alternatif olması amacıyla değişik eğitim teknikleri geliştirmektedir. Bunlardan en bilineni şüphesiz ki uzaktan eğitimidir. Uzaktan eğitimin en önemli özelliği zaman ve mekân sınırlaması olmaması ve çeşitli sebeplerle mevcut eğitim sisteminin dışında kalan kişilere eğitim öğretim imkânı sağlanmasıdır (Alakoç, 2001; Turhan, 2005 & Willhelm, 2003).

Uzaktan eğitim, öğretmen ile öğrenci arasındaki eğitim sürecinin desteklenmesi ve devam ettirilmesi amacıyla iki yönlü iletişimin değişik araçlar vasıtası ile uzaktan sağlandığı sistematik bir eğitim metodudur (İşman, 2011; Kaleli & Güven, 2015; Özer, 1990; Schlosser & Simonson, 2009; Yeniad, 2006). Bu eğitim, öğretmen ile öğrencinin belli bir zaman ve yer birlikteliği aranmaksızın, eğitim öğretim faaliyetlerini iletişim teknolojileri ya da posta aracılığıyla gerçekleştirdikleri bir eğitim sistemidir (Çakmak, 2013; Çallı vd., 2001; Düzakın & Yalçınkaya, 2008). İçinde bulunduğumuz bilgi çağında öğrenci sayısının fazla oluşu, teknoloji alanında yaşanan hızlı değişimler ve iş hayatındaki bireylerin kendilerini sürekli geliştirmek zorunda olmaları, uzaktan eğitimi bir gereksinim hâline

getirmiştir (Akça, 2006; Ekici, 2003). Moore (1973), uzaktan eğitimin bağımsız bir öğrenme ve eğitim faaliyeti olduğunu belirtmiştir. Ona göre uzaktan eğitimin üç ana unsuru vardır: öğrenci, öğretmen ve iletişim metodu.

Uzaktan eğitim düşüncesinin 18. yüzyılın ortalarında gündeme geldiği, tartışıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte ilk olarak 1972 yılında Uluslararası Eğitim Antlaşmaları Birliği'nin kullandığı "mektupla öğrenim" fikri konuşulmaya başlamıştır. 1980'li yılların başından itibaren televizyon kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak uzaktan eğitim çalışmaları hareketlenmiş, 1990'lı yıllarda ise bilişim teknolojilerinin tüm dünyada gelişimi ve yaygınlaşmasıyla birlikte hız kazanmıştır. Ülkemizde uzaktan eğitim 1982 yılında Anadolu Üniversitesinin açık öğretim programları ile uygulanmaya başlamıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde bilgisayar ve internet teknolojilerinin öğrenme ihtiyaçlarını karşıladığı görülmüştür. Günümüzde de yaygın olarak birçok üniversitede uzaktan eğitim faaliyetleri yapılmaktadır (Elcil & Şahiner, 2014).

Bozkurt, 2017 ülkemizde uzaktan eğitim ile ilgili dört dönemin yaşandığını belirtmiştir:

- I. Dönem -Tartışma ve Öneriler: Kuramsal (1923-1955).
- II. Dönem –Yazışma yoluyla: Mektupla (1956-1975).
- III. Dönem - Görsel-İşitsel Gereçlerle: Radyo-Televizyon (1976-1995).
- IV. Dönem - Bilişim Tabanlı: İnternet-Web (1996-...)

Uzaktan eğitimde üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri, öğrenci motivasyonunun sağlanmasıdır. TDK *Türkçe Sözlük*'te (1998) "Canlıda işe ya da öğrenmeye geçme isteği, güdülenme." olarak açıklanan motivasyon, eğitim açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir. Topçuoğlu ve Bursalı (2013)'ya göre motivasyon; öğrencinin ihtiyaç duyduğu, ilgisini çeken, merak ettiği bir konuya etkin katılım gerçekleştirmesidir. Hilker (1993), motivasyonu iç ve dış motivasyon olarak iki gruba ayırmaktadır. İç motivasyon; kişinin not, para vb. herhangi bir ödül olmamasına rağmen, yapılan bir etkinlikten hoşlanmasıdır. İç motivasyonun oluşmasında en etkili unsur, kişisel dürtülerdir. Bu dürtüler, bireyi araştırmaya yönlendirir. Dış motivasyonun oluşmasında ise ödül ya da ceza yöntemlerinin etkisi vardır. Öğrencinin not kaygısı, dersi geçmek, ceza almamak gibi sebeplerden dolayı derse katılması dış motivasyonun; sadece ilgi duyduğu, merak ettiği için katılması iç motivasyonun etkisiyle gerçekleşen davranışlardır (Akbaba, 2006). İlköğretim çağında öğrenme tutumlarının edinilmesinde dış motivasyon öğrenci üzerinde daha etkilidir. Yaş ilerledikçe dış

motivasyonun yerini iç motivasyon alır. Eğitimin birçok aşamasında motivasyon kavramı kullanılmaktadır. Çünkü öğrenmenin kalıcı ve sürekli olması, iç - dış pekiştireçlere yani motivasyona bağlıdır (Topçuoğlu & Bursalı, 2013).

Uzaktan eğitimde öğrenci-öğretmen iletişimini ve öğrenci motivasyonunu etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bunların başında öğrencinin içinde bulunduğu fiziki ortam gelmektedir. Mekânın eğitim öğretime hazır olması (ısı, ışık, sessizlik, teknolojik donanım gibi) önemli bir husustur. Ayrıca öğrencinin içinde bulunduğu psikolojik ve sosyal ortam da mutlaka değerlendirilmelidir. Uzaktan eğitim alan öğrenci, okulda ders dışında katıldığı birçok sosyal faaliyet veya ortamdan uzak kalmakta, bu durum da yalnızlık psikolojisinin oluşmasına neden olmaktadır.

Uzaktan eğitimde öğretmen kaynaklı bazı sıkıntılar da olabilmektedir. Öğretmenin motive edici ve yol gösterici olmaması, iletişimden çekinmesi, otoriter bir tavır sergilemesi, uzaktan eğitime hâkim olmaması, öğrencilerin derse olan ilgisini azalttığı gibi dikkatinin dağılmasına da neden olabilmektedir. Aynı mekânda olmama nedeniyle zayıflayan bağ, öğretmenin rolünü daha önemli hâle getirmektedir. Öğrencinin çeşitli sebeplerle derse olan dikkatinin ve ilgisinin azalması ise öğrenci kaynaklı bir sorundur. Burada eğitimcilerin rolü de etkili olabilmektedir. Öğretmenle sağlıklı bir iletişim gerçekleştiremeyen öğrenci, kendisini öğretim sürecinin içinde hissetmeyebilir. Bu durum dolaylı olarak başarının da düşmesine yol açabilir. Uzaktan eğitimde destek ve servis kaynaklı teknik sıkıntılar da yaşanabilmektedir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin bu eğitimi alırken yazılım ve donanımla ilgili destek ve servis hizmetlerinden tam anlamıyla yararlanması, yaşanan aksaklıkların düzeltilmesi gerekmektedir. Yaşanan bir diğer sorun ise yalnızlıktır. Eğitim kurumu dışında birçok aktiviteden uzak olmak öğrencileri yalnızlığa itebilmektedir (Altıparmak vd., 2011; İşman, 2011; Kaya, 2002).

Eğitim öğretim sürecinin destekleyicisi olarak görülen ve kullanılan uzaktan eğitim, ülkemizde salgın döneminde alternatif bir eğitim aracı olarak kullanılmıştır. Gerek EBA (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden gerekse ZOOM, Google Meet gibi diğer sanal alt yapılar kullanılarak sanal sınıflar oluşturulmuş, hızlı bir şekilde ve düşük maliyetle eğitim öğretim faaliyetleri sürdürülmüştür. Fakat bu süreçte geleneksel eğitimde de olduğu gibi bazı sıkıntıların yaşandığı gözlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, uzaktan eğitim alan bir öğrencinin yaşadığı etkileşim biçimlerini betimlemek ve uzaktan eğitimi, öğrenci motivasyonu

açısından değerlendirmektir. Bu amaca yönelik olarak araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Uzaktan eğitim öğrenciye nasıl aktarılmaktadır?
2. Öğrenci uzaktan eğitime nasıl katılmaktadır? (katılımcı, seyirci, paylaşımcı vb.)
3. Uzaktan eğitim alma sürecinde gerçekleşen iletişim öğeleri nelerdir?
4. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencinin motivasyonunu etkileyen durumlar nelerdir?

Uzaktan eğitim ile ilgili araştırmalarda çoğunlukla yükseköğrenim öğrencileri ve öğretmenler katılımcı olarak seçilmiştir. Drennan vd. (2005), yükseköğrenim öğrencilerine yaptıkları çalışmada, bilgisayar kullanma becerisi çok iyi olan öğrencilerin uzaktan eğitime daha kolay uyum sağladığı ve bu eğitim ile ilgili olumlu görüşlere sahip olduklarını belirtmiştir. Yorgancı (2014) tarafından yapılan web tabanlı uzaktan eğitim yönteminin öğrencilerin matematik başarılarına etkileri konulu araştırmada Bilgisayar Programcılığı Bölümü'ne kayıtlı öğrencilerin büyük çoğunluğu, uzaktan eğitim ortamında geleneksel sınıf ortamındaki gibi etkileşimin sağlanamayacağını düşünmektedir. Çakmak (2013), Karabük Üniversitesinde uzaktan eğitimin öğrenciler tarafından değerlendirilmesini konu alan araştırmasında, bu eğitimin öğrencilerin beklentilerini karşılamadığı sonucuna ulaşmıştır. Yıldız (2016), pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını incelediği araştırmasında, öğrencilerin dersleri bilgisayardan takip etme zorluğu, internet bağlantısında sorun yaşanması, bireysel olarak çalışmaktan kaynaklanan motivasyon sorunu, uzaktan eğitim derslerinin dersane ya da kurs saatleri ile çakışması, ders saatlerinin bölüm dersleri ya da iş saatleri ile çakışması, ödevlerin çokluğu, ders notlarına ulaşamama, doküman yetersizliği, derslerin sıkıcı geçmesi, ders konularının içerik ve anlatım olarak yetersiz oluşu, derslerin zamanında başlayamaması ya da belirtilen saatten önce bitmesi, ders doküman arşivlerine girişlerin zor olması ve uzun zaman alması, dersler ile ilgili bilgilendirme eksikliği, ses sisteminin kalitesinin düşüklüğü gibi sıkıntı ve güçlüklerle karşılaştıkları sonucuna ulaşmıştır. Elcil & Şahiner'in (2014) İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi ikinci sınıfında okuyan öğrencilere yönelik yaptığı uzaktan eğitimde yaşanan iletişimsel engeller konulu çalışma sonuçlarına bakıldığında; öğrencilerin büyük çoğunluğu, derste aktif dinleme gerçekleştiremediğini, ders sürecinde aşırı bilgi yüklendiğini ve derste

dikkatlerinin dağıldığını, zaman baskısı sebebiyle iletişim sorunları yaşadıklarını dile getirmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sordukları sorulara zamanında yanıt alamadıklarını, aynı mekânda bulunmamanın derse olan ilgiyi olumsuz olarak etkilediğini, öğretmenle rahat iletişim kuramadığını, öğretmenin motive edici ve yol gösterici olmadığını, ders sırasında teknik sorunlardan dolayı sık sık sorun yaşadığını ifade etmiştir. Ateş & Altun (2008), bilgisayar öğretmeni adaylarına yönelik yaptıkları araştırmada, öğrencilerin daha önce herhangi bir uzaktan eğitim uygulamasına katılma durumlarının uzaktan eğitime yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde anlamlı etkisi olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte bilgisayar kullanma deneyiminin uzaktan eğitime yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği ortaya konmuştur. Ağır (2008), ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarını incelediği araştırmasında, öğretmenlerin uzaktan eğitime karşı tutum düzeylerinin olumlu olduğunu, bununla birlikte uzaktan eğitim konusunda bilgili olmanın bu konuya yönelik tutumu etkilediğini belirtmiştir. Süer vd. (2005) yaptıkları çalışmada öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Edinilen bulgulara göre katılımcıların tutumlarının olumlu düzeyde olduğu, fakat uzaktan eğitimin ülkemizde henüz yaygın olmamasından ve bu konuya yeterince yer verilmemesinden ötürü bir tereddüt içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Yapılan alan yazın taramasının sonucunda, mevcut çalışmalarda geleneksel eğitimi desteklemek amacıyla gerçekleştirilen uzaktan eğitim faaliyetlerine dair alan yazın olmasına rağmen, alternatif eğitim yöntemi olarak uzaktan eğitime dair çalışmalara rastlanmamıştır. Ayrıca bu konuda yükseköğrenim öğrencilerine yönelik birçok çalışma olmasına rağmen ortaokul çağındaki çocuklara yönelik çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırmada uzaktan eğitim sürecindeki olumlu ve olumsuz durumlar tespit edilerek bu alandaki uygulamalara ve literatüre katkı sağlanmak istenmiştir. Ayrıca eğitim alanında yapılan bu çalışmanın diğer alanlarda yapılacak olan çalışmalara eksikliklerin giderilmesi ve eğitim sürecinin daha verimli hâle getirilmesi açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmada, uzaktan eğitim alan öğrencinin bu süreçte yaşadıklarının, doğal ev ortamında derinlemesine, ayrıntılı ve bütüncül olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri

toplama araçlarının kullanıldığı, sosyal olguların doğal ortamlarında ve parçalara ayrılmadan incelendiği, nitel bir sürecin betimlendiği, kuram oluşturmayı hedefleyen araştırma türüdür (Yıldırım & Şimşek, 2016). Creswell'e (2020) göre nitel araştırma, bilmediğimiz ve tartışılmaya ihtiyaç duyulan araştırma problemleri için en uygun araştırma şeklidir. Araştırma için 18.02.2021 tarihinde Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan etik onay belgesi alınmıştır. Araştırmacı; incelenen uzaktan eğitim ortamında bizzat bulunmuş ve süreci gözlemlemiştir. Ardından olayın muhatabı olan öğrenciyle görüşerek yaşananları betimlemiş ve bulgulara ulaşmaya çalışmıştır.

Araştırmada nitel araştırma desen ve yöntemlerinden biri olan durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, sınırları belirli olan bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir. Çalışmanın en önemli karakteristik özelliği budur. Durum çalışmasında zaman kaybı olmadan doğru bilgiye erişmek amacıyla sürmekte olan güncel, gerçek yaşamla ilgili konular üzerinde durulur. Araştırmacı, tek bir olguya odaklanarak o olguya ilgili önemli hususların (ortam, kişiler, olaylar, süreçler vb.) etkileşimini bütüncül bir anlayışla açığa çıkarmaya çalışır. Amaç vakayı kavrama, keşfetme ve yorumlamadır (Creswell, 2020; Glesne, 2014; Merriam, 2018). Uzaktan eğitim alan bir öğrencinin motivasyonun çeşitli etkileşimler, ders ortamı, bilişsel ve biçimsel yapılar gözetilerek incelendiği bu çalışmada, olgu derinlemesine ve tüm yönleriyle ele alınmak istendiği için bu desen kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplama aracı olarak gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Gözlem yönteminde temel amaç, insan davranışlarını doğal ortamında incelemek ve değerlendirmektir. Araştırmacı, belirli bir ortamda meydana gelen davranışları bütüncül bir anlayışla ve kendi ortamı içerisinde tanımlamak istediğinde gözlem yöntemini kullanır (Glesne, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2016). Uzaktan eğitim alan bir öğrencinin yaşadığı etkileşim biçimlerini betimlemek ve bu süreçte öğrenci motivasyonunu doğru bir biçimde değerlendirebilmek için bu yöntem tercih edilmiştir. Gözlem aşaması tamamlandıktan sonra, veri çeşitlemesi yapmak ve bulguların doğruluğundan emin olabilmek amacıyla öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yöntemi ile tutumlar, algılar, fikirler, duygular, yorumlar gibi gözlemlenemeyen durumlar anlamaya çalışılır (Merriam, 2018; Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmacı; uzaktan eğitim alan

öğrencinin bu sürece ilişkin yaşadıklarını, onun bakış açısından değerlendirebilmek amacıyla görüşme yöntemini de kullanmıştır.

Araştırmacı, uzun süreli etkileşim gerçekleştirebilmek, ayrıntılı bilgi toplayabilmek amacıyla Türkçe, fen bilgisi ve matematik dersi öğretmenlerinden izin alarak, bu derslerde ortamda bizzat bulunmuş, gözlem yapmış ve süreci kamera ile kaydetmiştir. Gözlem sürecinde elde edilen bulgular değerlendirildikten sonra öğrenci ile görüşme gerçekleştirilmiş ve bu görüşme de kamera ile kaydedilmiştir. Her iki uygulamanın ardından araştırmacı, önce bulguları olduğu gibi betimlemiş, son olarak da yorumlayarak, diğer araştırmalarla karşılaştırarak çıkarımlar yapmış ve öneriler sunmuştur.

Verilerin Analizi

Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci motivasyonunu değerlendirmek amacıyla gözlemlenen dersler ve yapılan görüşme betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada, Yıldırım & Şimşek (2016) tarafından daha önce oluşturulmuş olan tasnif kullanılmış ve 5 ana tema belirlenmiştir:

- Fiziki ortam
- Motivasyon
- Etkileşim
- Biçimsel yapı
- Bilişsel yapı.

Her tema kendi içerisinde yapılan kodlamalara bağlı olarak alt temalara ayrılmıştır. Aşağıdaki görselde temalar, alt temalar ve kodlamalar yer almaktadır:

Tablo 1. Temalar, Alt Temalar ve Kodlamalar.

TEMALAR	ALT TEMALAR	KODLAR
FİZİKİ ORTAM	Mekânın Özellikleri	Duvar rengi Işık Eşyalar Sıcaklık
	Mekândaki Sıkıntılar	Aşırı sıcaklık Sessizlik isteme Gürültü Teknik sıkıntı Kardeş etkisi

MOTİVASYON	Bireysel Motivasyon	<p><i>Olumsuz:</i> Sıkılma Dersten kopma Kola yaslanma Elde nesne Kopuk iletişim Bölen sorular Gürültü Kardeş etkisi Vakitsiz katılım Öğrenci dikkati</p> <p><i>Olumlu:</i> Cana yakınlık Motive etme Gülümseme</p>
	Grup Motivasyonu	<p><i>Olumsuz:</i> Bölen sorular Bölen hoş geldin Diğer öğrencilerle iletişim İletişimde kopukluk</p> <p><i>Olumlu:</i> Üslup Önemseme Samimiyet Öğrenciye dönüt</p>
ETKİLEŞİM	Öğrenci ile Öğretmen İletişimi	<p><i>Olumsuz:</i> Dersten kopma Vakitsiz katılım Bölen hoş geldin Konu dışı yanıt Kopuk iletişim</p> <p><i>Olumlu:</i> İsimle seslenme Öğrenciye dönüt Beden dilini kullanma Zamanında katılım Önemseme Teknoloji hâkimiyeti Konuyla ilgili yanıt Samimiyet Motive etme Gülümseme Öğrenci dikkati Diğer öğrencilerle iletişim Ders takibi</p>
	Öğrencinin Evdekilerle İletişimi	<p>Kardeş etkisi Sessizlik isteme Gürültü</p>

		Öğrenci dikkati
BİÇİMSEL YAPI	Öğrenci Rolü ve Sorumluluğu	Plan Hazır bekleme Zamanında katılım Teknoloji hâkimiyeti Konuyla ilgili yanıt Konu dışı yanıt Ders takibi Öğrenci çıkarım
	Öğretmen Rolü ve Sorumluluğu	Zamanında katılım Hazırlık Motive etme İsimle seslenme Beden dili Önemseme Görsel kullanımı Dikkat çekme Üslup Teknoloji hâkimiyeti Samimiyet Günlük hayattan örnek verme Soru sorma Ödüllü soru Diğer öğrencilerle iletişim Öğrenciye dönüt
BİLİŞSEL YAPI	Öğrencinin Anlama ve Analiz Süreci	Konuyla ilgili yanıt Öğrenci çıkarım Konu dışı yanıt Öğrenci dikkati Üslup Görsel kullanımı Ders takibi Günlük hayattan örnek verme Motive etme Dikkat çekme Öğrenciye dönüt
	Öğrenci Katılımı	Konuyla ilgili yanıt Konu dışı yanıt Öğrenci dikkati Ders takibi Öğrenci çıkarım

Bulgular

Fiziki Ortama Ait Bulgular

Uzaktan eğitimin gerçekleştiği fiziki ortam iki alt temada incelenmiştir:

- Mekânın Özellikleri
- Mekândaki Sıkıntılar

Mekânın Özellikleri

Öğrencinin dersi dinlediği ortam; ısı, ışık, genişlik, duvar rengi ve eşyalar bakımından gözlenerek değerlendirilmiştir. Öğrencinin derslere her gün bu odada katıldığı tespit edilmiştir. Tek kişinin kalabileceği şekilde düzenlenen oda, dikdörtgen şekilde olup vanilya rengine boyanmıştır. Tek kişilik bir yatak, gardırop, komodin, kitaplık, çalışma masası ve bir bağlamanın bulunduğu oda aydınlıktır ve fazlasıyla güneş almaktadır. Bu nedenle ortam çok sıcaktır. Kitaplıkta, komodinin üstünde ve çalışma masasında bol miktarda LGS ve Fen Liselerine hazırlık kitabı bulunmaktadır. Yapılan görüşmede öğrenci, odasının tek kişilik olmasından ve ortamı başkasıyla paylaşmak zorunda olmayışından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

Mekândaki Sıkıntılar

Öğrenci, genellikle öğle vakitlerinde odasının çok sıcak olduğunu ve bu durumdan rahatsız olduğunu dile getirmiştir. Odada bilgisayar donanımı ve internet erişimi bulunmaktadır ancak dersler sırasında internette kopukluklar yaşanmaktadır, öğrenci iletişimin tekrar sağlanabilmesi için kimi zaman beklemek zorunda kalmaktadır. Evde bulunan diğer kişilerden kaynaklanan sesler duyulmaktadır. Öğrencinin küçük kardeşi ders sırasında sıklıkla içeri girmekte, konuşmakta ve dikkat dağıtıcı hareketler yapmaktadır. Öğrenci ders aralarında kardeşini uyarmak durumunda kalmaktadır. Ayrıca evdeki teknolojik aletlerden gelen sesler (süpürge, televizyon gibi) ile komşulardan kaynaklanan gürültüler de ders esnasında işitilmektedir. Öğrenci gürültüden duyduğu rahatsızlığı jest ve mimiklerine yansıtmaktadır.

Motivasyon

Uzaktan eğitim sırasındaki motivasyon iki alt temada incelenmiştir:

- Bireysel Motivasyon
- Grup Motivasyonu

Bireysel Motivasyon

Öğrencinin izlendiği fen dersinde öğretmen, “Lgs Canavarlarına Ders Notlarım” adlı motive edici bir yazıyla derse başlamıştır. Matematik dersinde ise öğretmen “Aferin size” diyerek ve enerji yüklü girişiyile öğrencileri motive etmeye çalışmıştır. Yapılan görüşmede de öğrenci, öğretmenlerinin hepsinin sınava yönelik olarak motive edici konuşmalar yaptıklarını dile getirmiştir: “*Öğretmenlerimiz ders bitmeden, 5 dakika*

öncesinde bir konuşma yapıyor, moralinizi bozmayın, sınava az kaldı, siz yaparsınız, şeklinde konuşuyorlar.”

Tablo 2. Bireysel Motivasyona Ait Bulgular

Kodlar	Fen Dersi (f)*	Türkçe Dersi (f)*	Matematik Dersi (f)*
Motive etme	1	-	2
Kola yaslanma	3	5	sürekli
Elde nesne	3	6	-
Sıkılma	4	8	4
Cana yakınlık	8	3	2
Gülümseme	8	-	-
Öğrenci dikkati	11	-	-
Vakitsiz katılım	3	3	6
Bölen sorular	3	-	-
Dersten kopma	-	2	2
Gürültü	2	4	2
Kardeş etkisi	7	8	4
Kopuk iletişim	-	2	2

* Hareketin veya durumun gerçekleşme sıklığı

Öğrenci, fen dersinde kola yaslanma hareketini Türkçe ve matematik dersine göre daha az yapmıştır. Bu derste 3 defa, Türkçe dersinde 5 defa, matematik dersinin ise neredeyse tamamında kola yaslanarak dersi dinlediği tespit edilmiştir. Öğrencinin ders sırasında elinde bir nesne ile oynaması, matematik dersinde hiç gözlemlenmezken fen dersinde 3 kez, Türkçe dersinin neredeyse tamamında izlenmiştir. Öğrencinin sıkılma belirtisi gösterdiği anlar fen ile matematik dersinde 4, Türkçe dersinde 8 defa kaydedilmiştir. Türkçe ve fen derslerinde öğretmenlerin öğrenciye hitaben “kuzucuğum, cancağızım” gibi ifadeler kullandığı görülmüştür. Bununla birlikte öğrencinin fen dersinde 8 defa gülümsediği, Türkçe ve matematik dersinde ise hiç gülümsemediği gözlenmiştir. Öğrencinin dikkatinin fen dersinde daha yoğun olduğu kaydedilmiştir. 11 kez öğrencinin dikkatini tamamen derse vererek katılım sağladığı gözlenirken, Türkçe ve matematik dersinde bu durum hiç gözlenmemiştir. Yapılan görüşmede de fen dersini daha dikkatli dinlediğini belirten öğrenci, diğer derslerde sıkıldığını söylemiştir. Ders sırasında vakitsiz katılan öğrencilere öğretmenlerin dersi bölerek “Hoş geldin” dedikleri kaydedilmiştir. Bu durum Türkçe ve fen derslerinde 3 kez, matematik dersinde 6 kez kaydedilmiştir. Öğrenciler tarafından sorulan, dersi bölen konu dışı sorular fen dersinde 3 defa tespit edilirken, Türkçe ve matematik dersinde gözlenmemiştir. Öğrencinin dersten koptuğu anlar Türkçe ve matematik dersinde 2 kez tespit edilirken, öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişimin tamamen koptuğu anlar yine Türkçe ve

matematik dersinde 2 kez gözlenmiştir. Evdeki gürültünün öğrenciyi etkilediği anlar fen ve matematik dersinde 2, Türkçe dersinde 4 kez tespit edilmiştir. Odaya giren küçük kardeşin öğrencideki etkisi matematik dersinde 4, fen dersinde 7, Türkçe dersinde ise 8 defa kaydedilmiştir.

Grup Motivasyonu

Uzaktan eğitim dersi sürecinde, özellikle öğretmenin üslubunun grup motivasyonu üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir.

Tablo 3. Sosyal Ortama Ait Bulgular

Kodlar	Fen Dersi (f)*	Türkçe Dersi (f)*	Matematik Dersi (f)*
Üslup	13	4	3
Diğer öğrencilerle iletişim	4	1	3
Kopuk iletişim	-	2	2
Önemseme	4	1	1
Samimiyet	7	4	3
Bölen soru	3	-	-
Vakitsiz katılım	4	3	3
Öğrenci dikkati	11	-	-

* Hareketin veya durumun gerçekleşme sıklığı

Öğretmenler, anlattıkları konuları vurgulayarak, bastırarak, dikkat çekici bir şekilde anlatmaya çalışmışlardır. Bu durum fen dersinde 13, Türkçe dersinde 4, matematik dersinde 3 defa gözlenmiştir. Yapılan görüşmede; öğrenci, öğretmenlerin dersi işleyiş tarzının motivasyonunu etkilediğini dile getirmiştir. Fen dersinde hiç sıkılmadığını, Türkçe dersinde ise uykusunun geldiğini şu sözlerle dile getirmiştir: *“Türkçe dersinde öğretmenimiz, konuşmamıza izin vermiyor yani soruyu açıyor, kendisi soru cevap şeklinde bize anlatıyor. Biz cevaplamıyoruz, biraz sonra uykum geliyor. Ama fen dersinde biz çözüyoruz, yapabileceğimize öğretmen sakız ya da çikolata gibi ödülleri veriyor. Biz çözdükten sonra, bir daha kendisi çözüyor. Soru çözerken konu da anlatıyor. Eğlenceli geçiyor yani en azından bilgisayarın başında uyumuyorum.”* Öğretmenlerin diğer öğrencilerle iletişim kurduğu, mesajlarına cevaplar yazdığı görülmüştür. Bu durum fen dersinde 4, matematik dersinde 3, Türkçe dersinde 1 kez gerçekleşmiştir. Bununla birlikte öğretmenin üslubundan, kardeş etkisinden ve teknik arızalardan dolayı özellikle Türkçe dersinde iletişim kopuklukları yaşanmıştır. Öğretmenlerin öğrencileri önemseydiği, bunu da sözlerine yansıttıkları gözlenmiştir. Önemseme durumunun fen dersinde 4, matematik ve Türkçe dersinde 1 kez gerçekleştiği tespit edilmiştir. Her üç derste de öğretmenlerin samimi yaklaşımı görülmüştür. Fen dersinde 7, matematik

dersinde 3, Türkçe dersinde ise 4 kez samimiyet ifadelerine rastlanmıştır. “Hepiniz burnumda tütüyorsunuz”, “Hoş geldin canım benim” ifadeleri bunlara örnek gösterilebilir. Dersi bölen, konu dışı soruların da özellikle fen dersinde olduğu görülmüştür. Vakitsiz katılım sebebiyle de dersin ara ara bölüdüğü gözlenmiştir. Bu durum fen dersinde 4, matematik ve Türkçe dersinde 3 kez tekrarlanmıştır.

Etkileşime Ait Bulgular

Uzaktan eğitim sürecinde gerçekleşen etkileşim iki alt temada ele alınmıştır:

- Öğrenci ile Öğretmen İletişimi
- Öğrencinin Evdekilerle İletişimi

Öğrenci ile Öğretmen İletişimi

Ders boyunca öğrencinin derse yoğunlaşmasında öğretmenin iletişim şekli gözlenmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Öğrenci İletişimi ile İlgili Bulgular

Kodlar	Fen Dersi (f)*	Türkçe Dersi (f)*	Matematik Dersi (f)*
Beden dili kullanımı	2	-	-
Öğrenciye dönüt	4	1	1
Teknik sıkıntı	-	9	1
Kopuk iletişim	-	2	2
Diğer öğrencilerle iletişim	4	1	2
Öğrenci takip	8	-	-
Konu ile ilgili yanıt	8	-	-
Konu dışında yanıt	7	1	1
İsimle seslenme	7	1	8

* Hareketin veya durumun gerçekleşme sıklığı

Öğretmenlerin beden dili kullanımı fen dersinde daha fazla olmuştur. Öğretmen, bu derste alkışlayarak, ellerini kullanarak konuyu anlatmıştır. Diğer öğrencilerin sorularına cevaplar vermiş, mesajlarını okumuştur. Bu durum fen dersinde 4, matematik dersinde 2, Türkçe dersinde 1 kez gerçekleşmiştir. Öğrencilerin yazdıklarına fen dersinde 2, matematik dersinde 1 kez dönüt verildiği tespit edilmiştir. Yapılan görüşmede öğrenci, vakit azlığı ve öğrenci çokluğu nedeniyle istediği her soruyu öğretmene sormadığını belirtmiştir: “Yüz yüze eğitim olsaydı daha güzel olurdu çünkü ders bitiminde direkt öğretmenin yanına gidip soru soruyorduk, öğretmenimiz anında bakıyordu soruya ama çevrimiçi derslerde böyle bir şey olamıyor. Çünkü sen soru yazıyorsun, dört beş kişi de aynı anda soru yazıyor.” Bununla birlikte teknik sıkıntılar nedeniyle özellikle Türkçe dersinde iletişimde kopmalar gerçekleşmiştir. Bu durum matematik dersinde

1, Türkçe dersinde 9 kez oluşmuştur. Öğrenci de yapılan görüşmede teknik sıkıntılardan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir: “*İnternet arada bir gidip geliyor veya modemde bir sıkıntı oluyor. Öğretmenin internetinde, sesinde veya görüntüde sıkıntılar oluyor. Sayfayı tekrardan yenilemek gerekiyor.*” Matematik dersinde öğretmenin kapıyı açmak için kalkması ve telefonundan birine mesaj yazması nedeniyle de derste kopukluk yaşanmıştır. Öğrencinin dersi takip etme durumu da iki derste farklılık göstermektedir. Fen dersinde 8 kez öğrencinin aktif olarak dersi takip edip katılım sağladığı gözlenmiş, Türkçe ve matematik dersinde bu gerçekleşmemiştir. Öğrencinin konuyla ilgili sorulan sorulara fen dersinde 8 kez yanıt verdiği gözlenmiştir. Türkçe ve matematik dersinde öğretmen, anlattığı konu ile ilgili soru sormadığı için öğrenci yanıtı da olmamıştır. Anlatılan konu dışında sorulan sorulara öğrencinin fen dersinde 7, Türkçe dersinde 1 kez yanıt verdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere fen dersinde 7, matematik dersinde 8, Türkçe dersinde ise 1 kez toplu olarak isimleriyle seslendikleri gözlenmiştir.

Öğrencinin Evdekilerle İletişimi

Tablo 5. Öğrencinin Evdekilerle İletişimi ile İlgili Bulgular

Kodlar	Fen Dersi (f)*	Türkçe Dersi (f)*	Matematik Dersi (f) *
Kardeş etkisi (kardeşin verdiği rahatsızlık)	6	8	4
Gürültü	2	3	2
Sessizlik isteme	1	2	-

* Hareketin veya durumun gerçekleşme sıklığı

Öğrencinin uzaktan eğitim aldığı ders sürecinde, evdeki küçük kardeşin verdiği rahatsızlık gözlenmiştir. Bu durum fen dersinde 6, matematik dersinde 4, Türkçe dersinde 8 kez tespit edilmiştir. Evdeki gürültüden de (televizyon sesi, evdeki diğer kişilerin sesleri) öğrencinin rahatsız olduğu gözlenmiştir. Kendisi de bu durumu şöyle dile getirmiştir: “*Benim iki tane küçük kardeşim var, bunlardan birinin EBA’dan ders dinlemesi gerekiyor. O dinlerken EBA’daki sesi ben de duyuyorum. Küçük kardeşim evde oyun oynuyor, onun bağırması, çağırması geliyor arada. Annemin süpürge sesi geliyor, komşuların sesi geliyor...*” Bu durum fen ve matematik dersinde 2, Türkçe dersinde 3 kez tespit edilmiştir. Öğrencinin fen dersinde 1 kez, Türkçe dersinde ise 2 kez sessizlik istediği görülmüştür.

Biçimsel Yapıya Ait Bulgular

Uzaktan eğitim sürecinde biçimsel yapı iki alt temada incelenmiştir:

- Öğrenci Rolü ve Sorumluluğu

- Öğretmen Rolü ve Sorumluluğu

Öğrenci Rolü ve Sorumluluğu

Öğrencinin üç derse de zamanında katıldığı, ders başlamadan bilgisayar başında araç gereçlerini ayarlayarak, hazır olarak beklediği görülmüştür. Öğrenci şu sözlerle hazırlığını dile getirmiştir: *“O dersle ilgili araç gereçlerimi masaya koyuyorum, lazım oldukça kullanıyorum. Ders defteri, kalem vb.”* Diğer öğrencilerin zamansız katılımı fen dersinde 4, diğer derslerde 2 kez gerçekleşmiştir. Öğrenci sorulara klavyeyi kullanarak hızlıca yanıtlar vermeye çalışmıştır. Bu durum fen dersinde 5 kez gerçekleşmiştir. Türkçe ve matematik dersinde öğrencinin sorumluluğu, öğretmeni dinlemek olmuştur. Herhangi bir katılım söz konusu olmamıştır.

Öğretmen Rolü ve Sorumluluğu

Öğretmenlerin derse zamanında katıldıkları ve derse hazırlıklı olarak geldikleri gözlenmiştir. Üç öğretmen de hazırladıkları sunuyu ekran paylaşımı yaparak anlatmıştır. Fen dersi öğretmeni konuyu daha fazla görsel kullanarak anlatmış, Türkçe ve matematik öğretmeni ise sadece sunudaki soruları okumuştur. Görsel kullanımı fen dersinde 5 kez gerçekleşmiştir. Ayrıca fen öğretmenin 3 adet ödüllü soru sorduğu tespit edilmiştir. Öğrenci dersler arasındaki farkı şöyle izah etmiştir: *“Türkçe dersinde öğretmen kendi çözüyor soruları. Soruları kendi çözünce ben bilgisayarın başında mayışıyorum ama fen dersinde öğretmen soruları ödüllü yapıyor. Eğer yüz yüze görüşürsek ödülleri bize verecek. Böyle olunca daha bir enerjik, daha bir güzel oluyor, uyumuyoruz en azından.”* Fen ve Türkçe öğretmenleri konuyu anlatırken günlük hayattan örnekler vermiştir. Bu durum fen dersinde 3, Türkçe dersinde ise 2 kez tespit edilmiştir. Öğretmenlerin zaman zaman bilgisayar kullanımında sıkıntı yaşadıkları gözlenmiştir. Fen dersinde 3 defa öğretmenin bu konuda zorluk yaşadığı tespit edilmiştir. Matematik öğretmenin ise bilgisayar kullanımına daha yatkın olduğu gözlenmiştir.

Bilişsel Yapıya Ait Bulgular

Bilişsel yapı da iki alt temada incelenmiştir:

- Öğrencinin Anlama ve Analiz Süreci
- Öğrenci Katılımı

Öğrencinin Anlama ve Analiz Süreci

Uzaktan eğitim dersinde öğrencinin anlatılan konuyu ne derece dikkatle dinlediğine ve analiz sürecine dair işaretler gözlenmiştir. Fen dersinde öğrencinin dersi daha dikkatli dinlediği, sorulan sorulara hızlı ve doğru yanıtlar verdiği izlenmiştir. Öğretmenin, öğrencinin biriyle aynı ayak

numarasına sahip olduğunu söylemesi üzerine “Bu işte bir iş var hocam” diyerek çıkarımda bulunduğu tespit edilmiştir. Fen ve matematik derslerinde öğretmenlerin günlük hayattan örnekler vererek konuyu daha anlaşılır kılmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Ancak Türkçe ve matematik dersinde, öğrenci sadece öğretmeni dinlemekle yetinmiştir. Çoğunlukla koluna yaslanarak dersi dinlemiş hatta son dakikalarda uyuma noktasına kadar gelmiştir. Bu bakımdan öğrencinin Türkçe ve matematik dersinde konuyu yeterince anlayıp analiz edebildiğine dair bir işaret oluşmamıştır.

Öğrenci Katılımı

Sadece fen dersinde öğretmen soru sorduğu için öğrenci bu derste yanıt verme imkânı bulmuştur. Bu derste sorulan üç ödüllü soruya öğrenci doğru cevap vermiştir. Ayrıca konu ile alakalı olmayan sorularda da öğrencinin mesaj yazdığı görülmüştür. Öğrencinin yanıt verirken anlatılan konuyla ilgili çıkarımda bulunarak düşüncelerini yazdığı tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada, uzaktan eğitim alan bir öğrencinin motivasyonu, çeşitli etkileşimler, fiziki ortam, bilişsel ve biçimsel yapılar gözetilerek incelenmiştir. Öğrencinin bu süreçte yaşadıkları, doğal ev ortamında bütüncül olarak incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlar tartışılmıştır. Öğrencinin uzaktan eğitim gördüğü fiziki ortamın, fazla sıcak olması dışında ders dinlemeye uygun olduğu düşünülmektedir. Tek kişilik olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, küçük kardeşin sürekli odaya girmesi ve evdeki gürültünün duyuluyor olması nedeniyle öğrencinin motivasyonu zaman zaman bozulmuştur. İnternetten kaynaklanan teknik sıkıntı da (öğretmenin sesinin gidip gelmesi veya tamamen iletişimin kesilmesi) dersin anlaşılmasını engellemiştir. Bu durum aynı zamanda öğrencinin sıkılmasına, ilginin dağılmasına ve konunun anlaşılmasına neden olmuştur. Sınıf ortamında, yüz yüze yapılan eğitim sürecinde görülmeyen bu durum, uzaktan eğitimin en önemli sıkıntılarından biri olarak düşünülmektedir. Öğrenci, bu süreçte sorularının hepsini sormadığını, internet kaynaklı sorunlar yaşadığını, öğretmenleriyle uzun süre iletişim kuramadığını dile getirmiştir. Yıldız (2016), yaptığı çalışmada öğrencilerin yaşadığı teknik sıkıntılardan, öğretmenlerle iletişimin az olmasından ve bireysel olarak çalışmaktan kaynaklanan motivasyon sorunundan bahsetmiştir. Elcil & Şahiner (2014) tarafından yapılan çalışmada da öğrenciler derste dikkatlerinin dağıldığını, iletişim sorunları yaşadıklarını dile getirmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sordukları sorulara zamanında yanıt alamadıklarını, öğretmenle rahat iletişim kuramadığını, ders sırasında teknik

sorunlardan dolayı sık sık sorun yaşadığını ifade etmiştir. Birişçi'nin (2013) çalışmasında ise öğrencilerin iletişim eksikliği, teknik sorunlar, derse olan konsantrasyon eksikliği ve ilgisizlik nedeniyle uygulanan uzaktan eğitime ilişkin olumsuz düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Kaleli & Güven'in (2015) araştırmasında da ders dışında öğretmene soru sorma imkânının bulunmayışı, derslerde zaman zaman teknik problemlerin yaşanması gibi nedenlerle öğrencilerin uzaktan eğitime karşı olumsuz algılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda incelenen bu dört çalışma, araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Psikolojik ortam değerlendirildiğinde, gözlenen üç ders arasında bariz farklar görülmektedir. Öğrencinin fen ve matematik dersine göre Türkçe dersinde motivasyonunun daha fazla dağıldığı tespit edilmiştir. Bu farkların birincisi, Türkçe dersinde yaşanan teknik sorundan kaynaklanmaktadır. Öğretmenin sesinde yaşanan kopukluklar, öğrencinin dersten kopmasına neden olmuştur. Ayrıca öğretmenlerin üslubu da bu durumda etkili olmuştur. Türkçe öğretmeni uzun paragraf tarzı soruları tekdüze ses tonuyla sadece okuyarak anlatmıştır. Matematik öğretmeni de aynı şekilde soruları sadece kendisi okuyup cevaplamıştır. Öğrencilerin aktif katılımı olmamıştır. Öğrenciler sadece öğretmeni dinleyerek dersi takip etmişlerdir. Türkçe dersi boyunca öğrencinin elindeki nesneyle oynaması, sıkıldığının en önemli kanıtıdır. Dersin sonunda öğrencinin uyuma belirtisi gösterdiği bile olmuştur. Zira öğrenci de bu durumu açıkça dile getirmiştir. Matematik dersinde de öğrencinin sürekli koluna yaslanarak dersi dinlediği, sıkıldığı gözlenmiştir. Oysa fen dersinde öğretmen; beden dilini daha aktif kullanmış, vurgulamaya dikkat etmiş, espriler yapmış, öğrencilere sorular sorarak onların da derse aktif olarak katılımını sağlamıştır. Öğrenci bu nedenle kola dayanma hareketini Fen dersinde daha az yapmıştır, daha az sıkılma belirtisi göstermiş, daha fazla gülümsemiştir. Gözlemlenen üç derste de yaşanan ders dışı sorular, vakitsiz katılımlar ve öğretmenlerin bu öğrencilere zaman zaman "hoş geldin" demesi, dersin bölünmesine, öğrencinin ilgisinin dağılmasına neden olmuştur. Küçük kardeşin de sıklıkla odaya girmesi ve oluşan gürültü de öğrenciyi psikolojik olarak etkilemiş, dersten kopmasına neden olmuştur. Bununla birlikte üç öğretmenin de cana yakın tavrı ve samimi üslubu öğrenciyi gülümsetmiş, mutlu etmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde gergin olan öğrencinin bu tavır sayesinde rahatladığı ve derse motive olduğu düşünülmektedir. Elcil & Şahiner (2014) tarafından yapılan çalışmada öğrenciler, öğretmenin motive edici ve yol

gösterici olmadığını belirtmiştir. Belirtilen bu husus, yapılan araştırma ile çelişmektedir.

Uzaktan eğitimdeki sosyal ortam da okulda gerçekleşen yüz yüze eğitimden farklılıklar göstermektedir. Uzaktan eğitimde öğretmenin bir yandan teknolojik olarak dersi kontrol etmesi, diğer yandan da derse katılan bütün öğrencilerle iletişim halinde olması gerekmektedir. Bu süreçte öğretmenin yaklaşımı ve üslubu önemli hâle gelmektedir. Fen dersinde öğrencilerin sorularla derse aktif olarak katılmaları ve öğretmenden dönüt almaları, dersin daha zevkli hâle gelmesini sağlamıştır. Bu şekilde öğrenciler önemsendiklerini de hissetmişlerdir. Ancak derse vaktinde katılmayan öğrenciler ile öğrencilerden gelen konu ile alakasız sorular nedeniyle üç dersin akışı da etkilenmiştir. Öğretmenler, bu öğrencilere cevap vermek durumunda kalmışlardır. Okul ortamında vakitsiz katılım durumu minimum düzeyde iken, uzaktan eğitim sürecinde daha fazla yaşanmaktadır. Bu durum da dersin verimini azaltmaktadır. Öğrenci, yapılan görüşmede, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar faydalı ve işlevsel olmadığını belirtmiştir. Bu bulgu, Yıldız (2016), Yorgancı (2014) ve Çakmak (2013) tarafından yapılan çalışmaları destekler niteliktedir. Süer vd. (2005) ile Ağır vd. (2008) yaptıkları araştırmalarda, katılımcıların uzaktan eğitime karşı tutum düzeylerinin olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Bu anlamda bu iki çalışma, araştırma sonuçları ile uyuşmamaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ile öğrenci iletişimde öğretmenin beden dili kullanımı sınırlı olmaktadır. Bununla birlikte fen dersinde öğretmenin ellerini kullanması, alkışlaması, gülümsemesi dikkat çekme açısından değerli görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerin mesajlarını okumaları ve zaman zaman dönütte bulunmaları da iletişimi kuvvetlendirmiştir. Teknik sıkıntıların Türkçe dersinde yaşanması nedeniyle iletişimde kopukluklar yaşanmıştır. Öğrencilerin bu durumu mesajla dile getirmeleri sonucu öğretmen de huzursuz olmuştur ve genel olarak bir moral bozukluğu yaşanmıştır. Öğrencinin fen dersini daha dikkatle takip ettiği, sorulara hızlıca yanıtlar verdiği, ders dışı konularda da mesajlar yazdığı gözlenmiştir. Türkçe ve matematik dersinde öğretmen konu ile ilgili hiçbir soru sormadığı için öğrenci yanıtı da olmamış, pasif bir öğrenci katılımı kaydedilmiştir. Tüm bu gözlenenler sonucunda fen dersinde motivasyonun daha iyi sağlandığı söylenebilir. Öğrenci de yapılan görüşmede, araştırmacı tarafından tespit edilen bu bulguyu teyit etmiştir.

Öğrencinin kardeşinin sürekli odaya girip ses çıkarması, zaman zaman ağlaması öğrencinin dikkatini konudan uzaklaştırmıştır. Evde

duyulan diğer gürültüler nedeniyle de öğrencinin dikkatini derse vermesi zorlaşmıştır. Öğrenci doğal olarak sessizlik istemek durumunda kalmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sıkıntılardan biri olan bu durum, motivasyonun önündeki en önemli engellerden biridir.

Uzaktan eğitim dersinde, öğretmenin sorumlulukları olduğu kadar öğrencinin de bazı sorumlulukları bulunmaktadır. Öğrencinin ders başlamadan önce bilgisayarın başında hazır olarak beklemesi, zamanında derse katılması, defterini açıp masaya koyması ve ders boyunca ara ara defterine göz atması sorumluluk sahibi olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte diğer öğrencilerin vakitsiz katılımı dersin akışını bozmuştur. Öğrencinin masasının üzerinde bulunan “Hedef İbrahim Hakkı Fen Lisesi” yazılı not, öğrencinin hedef belirlediğini ve planlı olduğunu göstermektedir. Öğrencinin fen dersinde öğretmenin sorduğu sorulara hızlıca yanıt vermesi, bilgisayar kullanımına alışık olduğunu göstermektedir.

Öğretmenler de derse zamanında ve hazırlıklı olarak katılarak sorumluluk sahibi olduklarını göstermişlerdir. Türkçe ve fen öğretmenin derste günlük hayattan örnekler vermesi, konunun öğrencinin zihninde somutlaşmasını ve anlaşılmasını sağlamaktadır. Fen dersi öğretmenin görseller kullanarak, vurgulayarak, ses tonunu ayarlayarak, ödüllü sorular sorarak konuyu anlatması, öğrencinin dikkatinin derste olmasını sağlamıştır. Bununla birlikte Türkçe ve matematik dersinde öğretmenin soruları tekdüze ses tonuyla okuması, öğrenci katılımının olmaması nedeniyle bilgisayar başındaki öğrencinin çok sıkıldığı hatta uykusunun geldiği gözlenmiştir. Yıldız (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin çoğu, derslerin sıkıcı geçtiğini belirtmiştir. Bununla birlikte Olcay & Döş (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğrenciler, uzaktan eğitimin eğlenceli olmadığını düşünmektedirler. Sweeney & Ingram’ın (2001) çevrimiçi ve yüz yüze eğitimi karşılaştırdıkları çalışmalarında ise bunun tam tersi olarak öğrenciler uzaktan eğitimi, yüz yüze eğitimden daha eğlenceli bulmuşlardır. Bu farkın çevrimiçi içeriklerden ve eğiticinin rolünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ayrıca fen dersi öğretmenin zaman zaman bilgisayar kullanımında sıkıntılar yaşadığı gözlenmiştir. Bu da uzaktan eğitimin sıkıntılarının biri olarak tespit edilmiştir.

Türkçe ve fen dersinde öğretmenlerin konunun daha anlaşılır olabilmesi için günlük hayattan örnekler vermeleri, öğrencinin konuyu daha iyi kavrayıp analiz etmesini sağlamaya yöneliktir. Bununla birlikte fen dersinde herhangi bir teknik sıkıntı yaşanmaması, öğretmenin dikkat çekici

üslubu, kardeşin odaya daha az girmesi ve daha az rahatsızlık vermesi, öğrencinin bu derste konuyu daha iyi kavramasına yardımcı olmuştur. Bu derste ödüllü sorulara öğrencinin hızlıca ve doğru yanıtlar vermesi, anlatılan konuyu kavradığını göstermektedir.

Öneriler

1. Uzaktan eğitim sürecinde derslerin daha anlaşılır ve verimli olabilmesi, kopuklukların engellenmesi için teknik sıkıntıların giderilmesi gerekmektedir. Bu alanda dünyadaki teknolojik gelişmeler takip edilmeli ve ortama uygulanmalıdır.
2. Öğretmenlere, çevrimiçi dersler sırasında sıkıntı yaşamamaları, içeriğe hâkim olabilmeleri ve bilgisayar gibi teknolojik aletleri çok iyi kullanan günümüz öğrencilerine hitap edebilmeleri için uzaktan eğitim, bilgisayar kullanımı, teknoloji hâkimiyeti konularında hizmet içi eğitimler verilmelidir.
3. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ile sosyal ve psikolojik anlamda sağlıklı bir iletişim gerçekleştirebilmeleri amacıyla destek eğitim hizmeti de verilebilir.
4. Ailelere, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları sıkıntıları anlama ve onlara bu dönemde destek olma konusunda bilgilendirme programları düzenlenebilir.

Kaynakça

- Ağır, F. (2008). *Özel okullarda ve devlet okullarında çalışan ilköğretim öğretmenlerinin uzaktan eğitime karşı tutumlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361.
- Akça, Ö. (2006). *Sakarya üniversitesi uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişim engelleri ile ilgili öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Alakoç, Z. (2001). Genel olarak uzaktan öğretim ve konuya öğretim üyelerinin bakış açıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 403-413.
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D., & Kapıdere, M. (2011). "E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri". *XI. Akademik Bilişim Kongresi*. Malatya. 319-327.
- Ateş, A., & Altun, E. (2008). Bilgisayar öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 125-145.
- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 1, 24-40.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/jitte/issue/25080/264691>
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3, 85-124.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34117/378446>
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Çakmak, A. Ç. (2013). Uzaktan eğitim hizmetinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi: Karabük Üniversitesi’nde bir uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 12, 263-287.
- Çallı, İ., İşman A., & Torkul O. (2001), "Sakarya Üniversitesinde uzaktan eğitimin dünü bugünü ve geleceği", *I. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı*, Sakarya. 1-8.
- Drennan, J., Kennedy, J., & Pisarski, A. (2005). Factors affecting student attitudes toward flexible online learning in management education. *Journal of Educational Research*, 98, 331-338.
<https://doi.org/10.3200/JOER.98.6.331-338>

- Düzakın, E., & Yalçınkaya, S. (2008). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ve Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 225-244.
- Ekici, G. (2003). Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 48-55.
- Elcil, Ş., & Şahiner, D. (2014). Uzaktan eğitimde iletişimsel engeller. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6, 21-33. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sobiadsbd/issue/35980/403685>
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş* (Çev. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayınları.
- Hilker, B. J. (1993). Toward creating the intrinsically motivating classroom: Can students' motivational orientations be changed? *American Educational Research Association*. Retrieved from ERIC database. (ED 359166)
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kaleli, Y. G., & Güven, B. (2015). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 6, 299-322. <https://doi.org/10.16949/turcomat.75936>
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (Çev. Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayınları.
- Moore, M. G. (1973). Toward a theory of independent learning and teaching. *Journal of Higher Education*, 12, 661-679. <https://doi.org/10.1080/00221546.1973.11776906>
- Olçay, A., & Döş, B. (2016). Turizm eğitimi alan öğrencilerin internete dayalı uzaktan eğitim yöntemine yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7, 727-750. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jiss/issue/25889/272774>
- Özer, B. (1990). Uzaktan eğitim sisteminin evrensel yapısı. *Kurgu: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İletişim Bilimleri Dergisi*, 8, 569-594. <http://hdl.handle.net/11129/2523>
- Schlosser, L. A., & Simonson, M. (2009). *Distance education: definitions and glossary of terms*. North Carolina: Information Age Publishing.

- Süer, İ., Kaya, Z., Bülbül, H. İ., Karaçanta, H., Koç, Z., & Çetin, Ş. (2005). Gazi Üniversitesi'nin uzaktan eğitim potansiyeli. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4, 107-113.
- Sweeney, J., & Ingram, D. (2001). A comparison of traditional and webbased tutorials in marketing education: An exploratory study. *Journal of Marketing Education*, 23, 55-62.
- Topçuoğlu Ü. F., & Bursalı, H. (2013). Türkçe öğretmenlerinin motivasyon faktörlerine ilişkin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 7-22.
- Turhan, E. (2005). *Okul yöneticilerinin geliştirilmeye ihtiyaç duydukları yönetsel süreçlere ve uzaktan eğitim teknolojilerine ilişkin görüşleri. Eskişehir örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Willhelm, W. J. (2003). Teaching communications online using the master teacher model. *Delta Pi Epsilon Journal*, 45, 34-47.
- Williams, M., & Pabrock, K. (1999). *Distance learning: The essential guide*. Thousand Oaks: Sage Publishing.
- Yeniad, M. (2006). *Uzaktan eğitimde kullanılmak üzere web tabanlı bir portal yazılımı geliştirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, S. (2016). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 301-329.
- Yorgancı, S. (2014). Web tabanlı uzaktan eğitim yönteminin öğrencilerin matematik başarılarına etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23, 1401-1420.

Examination of Distance Education in Terms of Student Motivation Extended Summary

Countries develop different education techniques in order to provide their citizens with a more qualified and useful education opportunity than traditional education methods or to be an alternative in cases where face-to-face education cannot be realized. The most well-known of these is undoubtedly distance education. Distance education is an education method in which two-way communication is provided remotely by means of technological tools in order to support and continue the education process between the teacher and the student.

Distance education, which is used as a supportive element of education and training activities, has also been put into practice as an alternative education method

today. Due to the Covid 19 epidemic, face-to-face education in schools in our country has been suspended, and distance education has begun to be given to students. In this process, social changes, interactions and problems have also manifested themselves in the field of education.

There are many factors that affect student-teacher communication and student motivation in distance education. The first of these is the physical environment of the student. In addition, the psychological and social environment of the student must also be evaluated. The student who receives distance education stays away from many social activities or environments in this process. This situation leads to the formation of the psychology of loneliness. There may be some teacher-related problems in distance education. The fact that the teacher is not motivating and guiding, unable to communicate, and not having a command of distance education causes a decrease in students' interest in the lesson. The decrease in the student's attention and interest in the lesson for various reasons is a student-related problem. The student who cannot establish a healthy communication with the teacher will not feel himself/herself in the teaching process. This will indirectly lead to a decrease in success. Support and service-related technical difficulties can also be experienced in distance education. Students and teachers should take full advantage of software and hardware related support and services while receiving this training. Another problem experienced is loneliness. Being away from many activities outside the educational institution can push students into loneliness.

One of the most important issues to be emphasized in distance education is to provide student motivation. In the research, it is aimed to examine the experiences of a student who receives distance education in this process, in a natural home environment, in depth, in detail and holistically.

In the study, in which the qualitative research method was preferred, the basic lessons of distance education were observed for an eighth grade student in a private secondary school. At the end of the observation process, an interview was also held with the student in order to diversify the data and ensure the accuracy of the findings. In the research, the forms of interaction (interaction between the student and the teacher, the interaction of the student with the home), cognitive and formal structures during the lesson were examined. In line with the data obtained, distance education was evaluated in terms of student motivation.

In the research, it was determined that the motivation of the students deteriorated due to technical difficulties and interaction problems in the home environment where distance education is observed. Technical difficulties arising from the internet prevented the lesson from being understood. This situation also caused the student to get bored, distracted and not understood the subject. This situation, which is not seen in the classroom environment in the face-to-face education process, is considered to be one of the most important problems of distance education. In addition, in this process, it was concluded that the style and approach of the teacher was very effective on the student's lesson follow-up and attention.

In the distance education process, technical difficulties should be eliminated in order to make the lessons more understandable and efficient and to prevent disconnections. In this field, technological developments in the world should be followed and applied to the environment. In-service training on distance education, computer use and technology dominance should be given to teachers so

that they do not experience difficulties during online lessons, have a good command of the content, and appeal to today's students who use technological devices such as computers very well. Support education services can also be provided in order for teachers to establish a healthy social and psychological communication with students during the distance education process. In addition, information programs can be organized for families to understand the problems experienced by students during the distance education process and to support them in this period.